

Bases de dades científiques accessibles per a la comunitat universitària UAB

Núria Casaldàliga Rojas

Unitat Tècnica i de Projectes del Servei de Biblioteques de la UAB

Objectius

Els objectius són:

1. Introduir les biblioteques com a part activa dels Centres de Recursos per a l'Aprenentatge
2. Presentar les bases de dades científiques com un recurs d'informació clau de suport a la docència i com a eina d'aprenentatge per a l'alumne
3. Donar a conèixer quines bases de dades són accessibles per a la comunitat universitària UAB
4. Veure quins serveis de valor afegit poden oferir les biblioteques en un model de campus virtual
5. Presentar un repositori institucional per a emmagatzemar i preservar recursos propis

Introducció

En el marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior i de les transformacions que aquest suposarà, es presenten alguns dels recursos d'informació que hi ha al Servei de Biblioteques, les bases de dades científiques i les revistes electròniques. I també, un servei concret, el Servei d'Àudio i Vídeo Digital.

A banda d'aquests productes que es veuran en detall, cal tenir en compte la transformació que per a les biblioteques suposarà aquesta convergència europea¹, de manera que el seu rol de suport a la docència es transformi també en Centre de Recursos per a l'Aprenentatge (CRAI) o formi part activament dels CRAI que la universitat constitueixi, aportant recursos d'informació, eines tecnològiques i serveis de valor afegit de manera que l'alumne trobi tot allò que necessita en un espai únic d'informació, gestió i comunicació.

Segons la nova definició de Biblioteca Universitària de la Red Española de Bibliotecas Universitarias (REBIUN) de l'any 2002, diu:

"La biblioteca es un centro de recursos para el aprendizaje, la docencia y la investigación y las actividades relacionadas con el funcionamiento y la gestión de la Universidad/Institució en su conjunto.

¹ Balagué Mola, N. La biblioteca universitaria, centro de recursos para el aprendizaje y la investigación: una aproximación al estado de la cuestión en España. Jornadas Rebiun 2003.
[http://biblioteca.uam.es/documentos/Jornadas_REBIUN/3%20-%20biblioteca_universitaria_CRAI.pdf]

La biblioteca tiene como misión facilitar el acceso y la difusión de los recursos de información y colaborar en los procesos de creación del conocimiento, a fin de contribuir a la consecución de los objetivos de la Universidad/Institucionales". (*Plan estratégico 2003-2006, línea 1*)

[<http://biblioteca.upc.es/Rebiun/nova/estrategico/indice.asp>]²

En la primera part de la definició és on queda clar l'evolució de les biblioteques a CRAI. Pel que fa a la segona part de la definició, aquesta presentació farà incidència en un dels recursos d'informació, les bases de dades científiques.

Les bases de dades científiques

Una base de dades és, per definició, una col·lecció de dades interrelacionades³. Les bases de dades científiques, són fonts d'informació bibliogràfiques majoritàriament de caràcter secundari, és a dir, tot i que actualment algunes tenen el text complet dels articles, tradicionalment les bases de dades han estat referencials: hi havia els buidats de sumaris, índexs i fitxes bibliogràfiques dels recursos, però sense incloure l'accés al text complet.

Si les classifiquem per temàtica, poden ser d'abast general (el catàleg del Servei de Biblioteques, la Nature Encyclopedia of Life Sciences) o especialitzades (Medline, Chemical Abstracts...).

Pel que fa als tipus de contingut, tal i com ja s'ha comentat poden ser de resums (Water resources abstracts), índexs (Bibliografía de la literatura espanyola) o sumaris (Base de dades de sumaris de la Biblioteca Digital de Catalunya, Current Contents), cites (ISI Citation reports) i també amb enllaços al text complet dels articles (Aranzadi, Proquest Medical Library).

Pel que fa al caràcter de les dades que inclouen poden ser de text (qualsevol de les citades anteriorment) o bé estadístiques (de l'OCDE, INE, EUROSTAT...).

Com a recurs d'informació, les bases de dades més generals són una eina de suport bàsica per als alumnes de primer i segon cicle, que a diferència dels investigadors (que en general tenen preferència per títols concrets de publicacions periòdiques identificades per l'alt factor d'impacte en la seva matèria), no tenen tant identificades les fonts. Les bases de dades acostumen a ser plataformes amb eines de cerca molt assistides, amb contingut especialitzat però prou general per a recuperar documents amb cerques bàsiques, i un punt de partida imprescindible per a localitzar bibliografia.

Fins i tot hi ha casos en què en el moment de recuperar la informació, l'article ve acompanyat d'un símbol que indica el grau i nivell d'especialització de l'article, diferenciant entre *Introductory*, *Advanced* o *Keynote*, i a quin públic s'adreça cada tipus d'article: "Introductory articles are aimed at UK undergraduates, US college freshmen/sophomores and non-specialist readers.

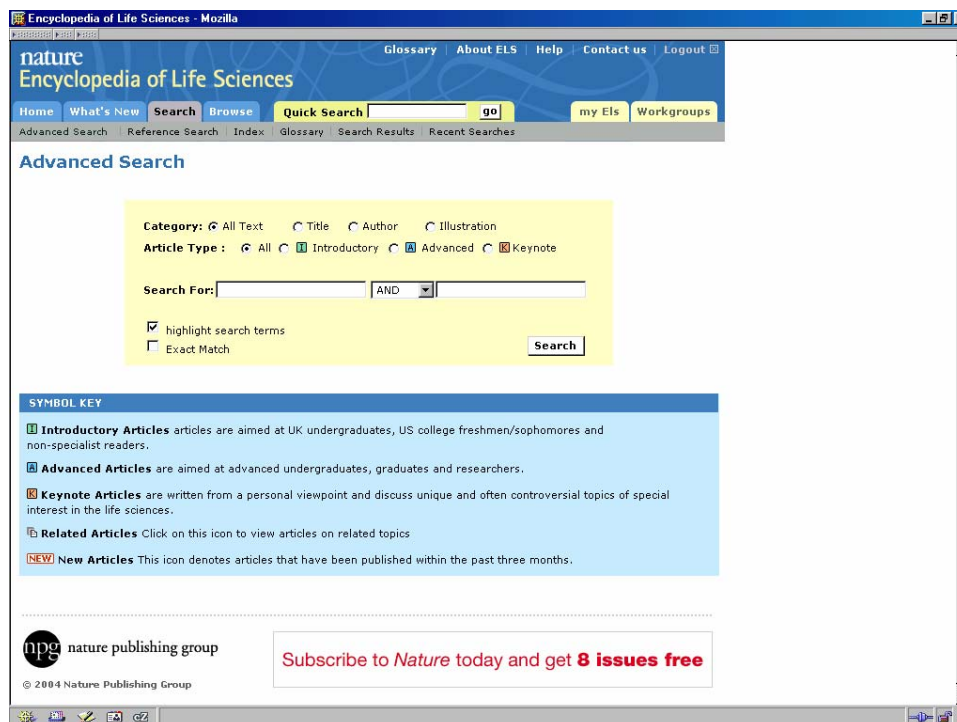
Advanced Articles are aimed at advanced undergraduates, graduates and researchers.

² Tots els enllaços que s'inclouen en aquesta presentació han estat consultats a data 19 de juliol de 2004.

³ Definició de Elsmari y Navathe, 1989. Extret del llibre Miguel, A de; Piattini, M. Fundamentos y modelos de bases de datos. 2ª. Ed. Madrid: Ra-Ma, 1999, p. 26

Keynote Articles are written from a personal viewpoint and discuss unique and often controversial topics of special interest in the life sciences.”

Vegeu imatge:

La col·lecció de bases de dades científiques disponibles per a la comunitat universitària de la UAB ha passat de 180 el 1998 a 470 el 2003, és a dir la xifra s'ha multiplicat 2,5 vegades.

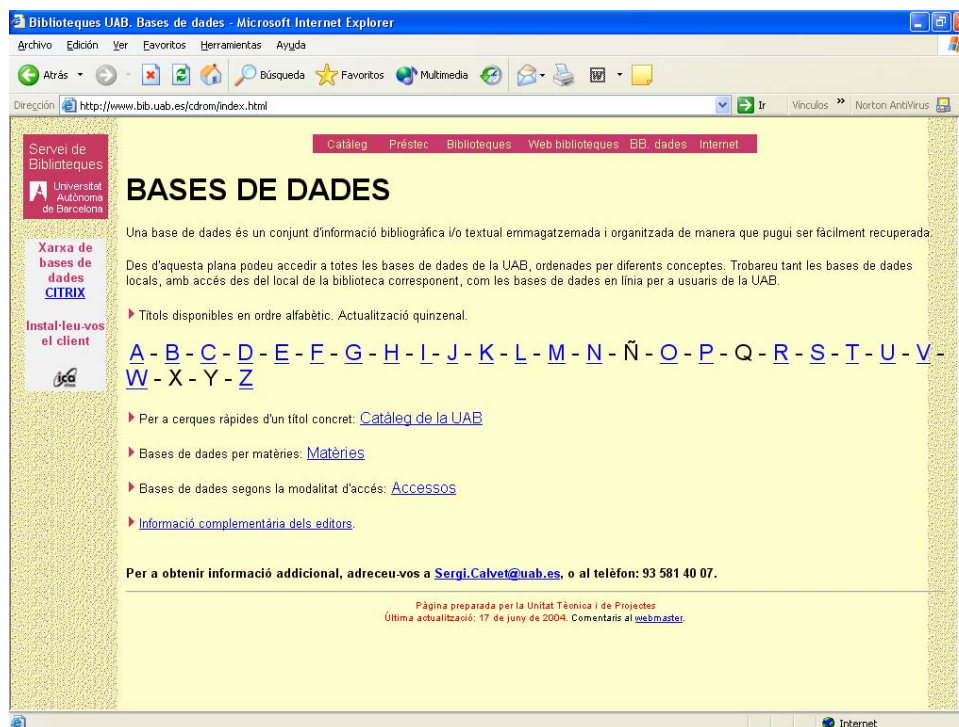
Així mateix, l'octubre de 2003 l'antiga xarxa de CD-Roms es va substituir per una nova xarxa que funciona amb el sistema Metaframe i que comercialitza CITRIX i a l'actualitat hi ha 24 títols instal·lats, si bé encara no està al 100% de la seva capacitat i se n'instal·laran de nous.

A més, gràcies al Servei d'Informàtica, s'ha aconseguit donar accés remot a bona part d'aquests 470 títols i a la resta de Biblioteca Digital de la UAB amb el servei de Xarxes Privades Virtuals (VPN), que prèvia identificació com a membre de la universitat dona a l'usuari una adreça IP de la UAB. Més informació a:

[<http://antalya.uab.es/si/www/vpn/>].

Tenint en compte aquestes xifres, és evident que la Universitat ha fet un esforç important d'inversió i cal potenciar l'ús de tots aquests recursos.

La web del Servei de Biblioteques [<http://www.bib.uab.es/>] dedica, a l'apartat de Biblioteca Digital, unes pàgines específiques a les Bases de dades:

Des d'aquí es poden veure tots els títols que hi ha accessibles per ordre alfabètic, per matèries, per tipus d'accés, i també informació complementària dels editors d'aquestes bases de dades.

Cal dir que per a la cerca d'un títol concret, l'eina bàsica és el Catàleg de la UAB [<http://www.babel.uab.es/>].

Pel que fa a les matèries, estan classificades en 72 àrees temàtiques, en 69 de les quals hi ha alguna base de dades. Cal dir que les matèries amb més recursos són: Estadística (230), economia (80), dret (51), periodisme (30), agricultura (27), literatura (20)...

Des del punt de vista dels accessos, en xarxa es poden consultar les que hi ha instal·lades a CITRIX. Els requisits per a l'accés són haver instal·lat prèviament, i una sola vegada, el client ICA en l'ordinador des d'on es vulgui consultar i estar connectat a la xarxa de la UAB. L'altra modalitat d'accés és directament en línia.

Els tres grans proveïdors de bases de dades del Servei de Biblioteques són, d'una banda, la pròpia universitat, de l'altra la Biblioteca Digital de Catalunya, i finalment la Fundació Biblioteca Josep Laporte.

La Biblioteca Digital de Catalunya (BDC), del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC) del qual és membre el Servei de Biblioteques de la UAB, "és un recull d'informació electrònica (revistes, bases de dades i llibres electrònics) subscrita conjuntament per tots els membres del CBUC i consultable des de qualsevol punt autoritzat de la xarxa, mitjançant control d'adreça IP. Part d'aquesta informació (les bases de dades catalanes) és oberta a tothom.[...]. L'objectiu és oferir un conjunt nuclear d'informació electrònica interdisciplinària per a la totalitat de la comunitat

universitària i investigadora de Catalunya, independentment d'on aquestes persones exerceixin aquesta activitat.“

La BDC va iniciar les seves activitats el 1999 i a juliol de 2004, en l'àrea de bases de dades, n'hi ha 28 de contractades i 20 bases de dades catalanes. A propòsit d'aquestes bases de dades catalanes, cal dir que s'ha fet un esforç per anar incorporant bases de dades produïdes per les universitats membres del CBUC o per alguna altra institució associada. Alguns d'aquests títols són: ENOVIT, Fons d'història local, Personatges Universitaris, Traces, també les plataformes de l'Institut Català de Cartografia, l'Institut d'Estadística de Catalunya i bases de dades d'algun Departament de la Generalitat de Catalunya. [http://www.cbuc.es/5digital/52bases_titols.htm]

Pel que fa a la Fundació Biblioteca Digital Josep Laporte, especialitzada en els camps de les Ciències de la Salut i la Sanitat, es va crear també el 1999, i les bases de dades que constitueixen la seva biblioteca digital són Proquest (Proquest Medical Libray i Proquest Health, Proquest Medline, i els arxius històrics de la col·lecció Ovid Technologies. [<http://www.fbjoseplaporte.org/cat/informacio/indexbd.htm>]

El volum de consultes de l'any 2003 de tot el conjunt de bases de dades és molt alt; si s'analitza en funció dels accessos, de les que són accessibles a través del CBUC, destacar la consulta a Econlit, FSTA, Mathscinet i Medline. De les que hi ha a la xarxa CITRIX, Aranzadi, CSIC, Sociological Abstracts. De les que estan contractades en línia amb molta diferència hi ha l'Scifinder, i de les instal·lades en local, principalment el PsycInfo, així com bona part dels títols d'estadística i de dret.

Alguns dels darrers productes subscrits el 2003 han estat la plataforma del Web of Knowledge, de l'ISI, la base de dades Lexis-Nexis i també s'han canviat algunes bases de dades de plataforma, de SilverPlatter a CSA. Aquest canvi ha millorat la usabilitat d'aquests recursos permetent l'accés al text complet dels documents, ja que es pot interconnectar la referència bibliogràfica amb el text complet si aquest està subscrit per la universitat.

Serveis de valor afegit

Als serveis que tradicionalment han donat a l'usuari les biblioteques de la UAB, explicitats a la seva Carta de Serveis [<http://www.bib.uab.es/avaluacio/carta.htm>], n'hi ha alguns, que en entorns de campus virtuals i autoaprenentatge prenen especial rellevància, com són:

- Obtenció de documents
- Difusió Selectiva de la Informació
- La Biblioteca Respon (taulell virtual d'informació)
- L'elaboració de tutorials dels productes (a tall d'exemple el tutorial TILT [<http://bibliotecnica.upc.es/tilt/>], traduït per la Universitat Politècnica de Catalunya i elaborat originàriament per la Universitat de Texas).

A més, també es podrien ampliar els serveis en l'àmbit de la preservació dels materials; un exemple en funcionament és l'UABPubD, que emmagatzema les publicacions científiques elaborades per la UAB que tenen format digital i que són de lliure accés. I

finalment, també es podrien participar en l'elaboració de recursos, directrius o eines de suport en el camp dels drets d'autor.

Repositori Institucional

En el marc d'un nou canvi de sistema de gestió de les biblioteques catalanes, i com a un dels tres eixos d'aquest canvi, el CBUC ha seleccionat un programari lliure per a instal·lar com a repositori institucional, per tal de facilitar l'accessibilitat futura dels documents digitals generats per la pròpia institució.

El contingut d'aquest repositori queda definit per les característiques dels documents que s'hi emmagatzemaran:

- “Generats per la institució
- De contingut acadèmic
- Amb voluntat de ser acumulatiu i perpetu
- Obert i Interoperable”

Després d'analitzar els set sistemes de codi lliure més coneguts (ARNO, CDSware, Dspace, Eprints, Fedora, I-Tor i MyCore), el programari escollit ha estat Dspace. En aquests moments es troba en fase d'instal·lació al Servei d'Informàtica de la UAB.

Conclusions

En aquesta presentació s'han comentat alguns dels elements que són bàsics per a la creació d'una plataforma de campus virtual que potenciï l'autoaprenentatge i alhora doni suport a la docència. En aquest espai d'únic d'informació, gestió i comunicació, el Servei de Biblioteques de la UAB té la voluntat de participar-hi posant a disposició de tota la comunitat universitària tant recursos d'informació, com serveis, com també eines tecnològiques. La cooperació dels diferents col·lectius i serveis de la Universitat és un punt bàsic per a l'obtenció de la qualitat i excel·lència universitàries de manera eficient i eficaç.

Paraules clau: base de dades, serveis de valor afegit, repositori institucional